

Polcz Alaine

KIT SIRATOK? MIT SIRATOK?

*(részlet)**A házasság elvesztése*

„Megraktam a fészket, más éli munkámat.
Megvettem az ágyamat, más fekszi párnámat.
Tarkanyakú páromat, más öleli társam,
Szerelmébe nem veszi, csak úgy mosolyogja...”

(Ghymes)

*Így történt. Szégyellem leírni, mert ráadásul velem történt. Ez keserű ébredésem története.**

Vákság

– Ez hülyeség! Ez marhaság! Ez hülyeség! Ez marhaság! – hajtogat-
ta akkor jövendőbeli, immáron volt apósom, mikor megkértem a lá-
nya kezét.

Nem sejtettem, hogy mennyire igaza van. Hogyan is sejtettem vol-
na, szerelmes voltam, és Anna is, nagyon. Anna tizenhét éves, én hu-
szonegy. Csoda, hogy a szülei kiborultak? Ők a világnak csak az any-
agi oldalát látták. Én, mint bukdácsoló tanárképzős, nem néztem ki jó
partinak.

Ebben nem tévedtek.

Azt hittem, hogy ez a kapcsolat örökké fog tartani. A földön leg-
alábbis, „míg a halál el nem választ”. Hogyan is gondolhattam mást,
mikor templomban ismerkedtünk meg – szinte csodás körülmények
között, mikor a taizéi ökomenikus közösség alapítója Budapesten

* 40 éves, elvált férfi válaszol kérdéseimre, majd fogalmazza meg, írja le ma-
gának – és ennek a könyvnek –, mit jelent a szakadás, kilépés a családból.

járt. Roger testvér egész nap a templomokat járta, így találkozott a különböző vallású (gyakorlatilag katolikus, mert a reformátusok nem merték beengedni a templomukba – szocializmust írtunk!) hívőkkel.

A délelőtti misén pillantottuk meg egymást Annával. Ő elől ült, én ministráltam. Első látásra szerelem... Még most is őrzöm azt a mély, barna pillantást. Elhomályosított mindent szépségével – írtam a naplómbe aznap.

Később tudtam meg tőle, hogy mikor beléptem a szentélybe, az az érzése támadt, hogy „ez a fiú lesz a férjem”.

De hogyan is lesz ebből ismeretség? Olyan gátlásos gyerek voltam, hogy nem mertem a mise végén csak úgy megszólítani a barátnői, osztálytársnői körében lévő Annát. De segített az Ég, mert ahogy a közelükbe kerültem, elkaptam egy beszédfozlányt, hogy az esti találkozóra is elmennek a Domonkos-templomba.

Természetesen én is ott voltam. Az Ég megint segített, mikor hozzá fohászokodtam (akkoriban Istent mondtam), ugyanis teljesen reménytelen volt a helyzet. A hatalmas templomban elől annyian voltak, hogy egy tűt is csak úgy lehetett volna leejteni, ha előtte félrelökődöm az embereket. Ezért hátul maradtam, és kerestem a szememmel Annát. Sehol. Most mi lesz, Istenem? Ennyi volt? Délelőtt egymásra nézés, és nincs tovább?

Szerelmeskedő állapotomtól függetlenül nagy élmény volt találkozni Roger testvérral. Ott jött be, ahol a hívek. Hófehér szerzetesi ruha, ősz haj, lágy tekintet. A tömeg szétnyílt előtte némán, és ő mosolyogva ment a szentély felé. Az emberekké alakult tömeg meg akarta érinteni. Ő a legtermészetesebben, ahogy haladt, a mellkasáig fel emelte a kezét, kifelé fordítva tenyerét. Itt érintették meg az ujjukkal, akik mellett elment. Megérintették és sírva fakadtak. Ő ment alázatosan. Előtte szétváló tömeg, mögötte könnyező emberek. – Békeség legyen velünk! – énekeltük.

Megláttam Annát, karnyújtásnyira volt tőlem. Hogyhogya eddig nem vettem észre? A jobbomon lévő mellékoltár dobogóján ült, és engem nézett. Hogyan kerülhetett ide? Kollégiumi társnői, tanára messze voltak a felismerhetetlen tömegben.

Aztán már nem engedték el egymást. A tanév végén megkértem a kezét. Nem is sejtettem, hogy „Isten oltókése” elkezdte a munkáját.

Ha azt mondják nekem, hogy meg fogok halni harmincévesen rákban, akkor azt mondom, lehet, ilyen az élet. Ha azt mondják, hogy szerelmes leszek másba, azt mondom, hogy jaj, Istenem, ne

add! De ha azt mondják, hogy a feleségem másba lesz szerelmes, akkor azt gondolom, hogy ez lehetetlen. Hogy a feleségem meg fog csalni? Ez lehetetlenség.

Jobban bíztam benne, mint magamban. Nemcsak értelme volt az életemnek, de mércéje is. A tenyeremen hordoztam, miközben a szabadságát meghagytam. A féltékeny embereken pedig mosolyogtam.

Három csodálatos gyerekünk van. Mint ahogy a pálcikákkal való evés művészetével sem foglalkoztam (mert nem érdekelt), a válásról sem voltak elképzeléseim. Azt ösztönösen érezhettem, hogy nagy összetartó erők a gyerekek. Most már tapasztalatból tudom, hogy önző dolog egy új szerelemért feláldozni a szülőtársat. Mert az új szerelem is elmúlhat, ahogy a régi.

Úgy gondoltam, hogy jó szülőtárs vagyok. Szó szerint. Minden szülésnél ott voltam. Nemcsak tiszta szívvel, minden erőmmel segíteni akartam, de megtiszteltetésnek is vettem, hogy *én* segíthetek. Márk és Nóri születése apás szülés volt, Borikáé otthoni szülés. (A kifejezések túlságosan is pontosak. Akkor még nem tudtam.) Márkó, az első gyermek, nehezen érkezett. Emlékszem a vajúdsra, Anna derekát masszíroztam. A szülés utáni mézáraskodás alatt pedig a kezemet szorította, így próbáltam erőt adni a kitartásra.

Nóri gyorsan és pontosan időben érkezett, mivel ez az „Agykontroll”-os időszakunk volt: programozott volt a szülés. Az utólagos komplikációk (értsd: orvosi műhibák) persze nem maradtak el. Pár év múlva közösen döntöttünk – harmadik gyermekünket várva –, hogy otthon szülünk. Hosszú-hosszú vajúds után a kádba érkezett Borika, akiről akkor még azt hittük, hogy Boldizsár. (Fél óra múlva, kint a világosban kukkantottam csak a fürdőlepedő ráncai közé, s vittem a hírt az „átváltásról”). Az utolsó szakaszban átölelve tartottam Annát. Behajoltam a kádba, jobbommal átöleltem a derekát, keze a bal kezemben. Minden rezdülését éreztem. Miközben a fájások szaggatták, s teste „feszese volt már, mint húr, ha pattan”, keze lágyan, finoman, mintha pihenne, volt az enyémben...

Azt gondoltam, összeforrtunk. Hogy viharállók lettünk. Fák, gyökereik közös, s nem dőlhetnek külön-külön.

Közösek voltak céljaink, terveink is. Hosszú évekig kerestük helyünket, míg megtaláltuk a Budapest közeli hegyekben, Szántódon. Csendes, zsákfalu. Újgazdagok és átmenő forgalom nélkül. Eladtuk budapesti lakásunkat, és kiköltöztünk egy felújítandó vályogházba.

Minden ideálisnak látszott (az anyagi nehézségeket leszámítva). Egy autonóm házat akartam, amely minél kevésbé szorul a külvilágra. Tehát, saját kút, vízellátórendszer, saját szennyvíztisztító, távlatokban napkollektorok. Biokert. Az erdő, a hegyek pedig karnyújtásnyira. S mindez a megfelelő időben, hiszen a gyermekek legszebb korukat élik: négy-, nyolc-, kilencévesek.

Persze minden nem ment máról holnapra. Rengeteg munka állt előttünk. Mikor kiköltöztünk, komfort nélküli volt a ház: víz, budi az udvaron. Olyan volt, mint egy nomád nyaralás. Legalábbis annak indult.

De közös volt szellemi, spirituális útkeresésünk is. Talán én kicsit lomhább voltam, mint Anna. Ő minden újba belekóstolt, aztán együtt hordtuk ki a különböző eszméket. Lehet, hogy benne nem is tudatosult, pedig így volt. A gyerekek születése után nem ment vissza dolgozni, így volt ideje rendszeresen eljárni különböző szellemi műhelyekbe. Nemcsak praktikus okokból nem mentem vele (én vigyáztam a gyerekekre), lusta is voltam. Örültem, hogy megy, mert egyrészt kikapcsolódik, másrészt a rajta keresztül szűrődő információk nekem elégnek bizonyultak, hogy alakítsam magam.

Úgy voltam ezzel, hogy nekem nem kell megkóstolnom minden forrást, hogy megmondjam, koszos-e. Én csak a tiszta forrást akartam. De nem bántam Anna egyre örültebb keresését. Így eljutottunk a reformkonyhától a Sámán Hagyományok Műhelyéig. Anna itt megtalálta élete értelmét, amit „egész időig kerestem”. És megtalálta azt a férfit (nevezzük Béla bimbónak), „akire egész életében vágyott”, a Műhely egyik vezető alakja személyében.

Egy párkapcsolatnak el kell bírnia a hitbeli különbségeket – így gondoltam. De Anna új hite kezdett nyomasztóvá válni. Elborított mindent. A fizikai valóságot: képek, könyvek, előadások hanganyagai formájában. A rítusaival a hétköznapijainkat, sőt a gondolatainkat is. Nem voltak ezek gonosz vagy rossz eszmék, de engem nem érintettek meg. Sok út van, ez nem az enyém. De kötelező lett. Ezáltal egyre inkább elválasztott minket. Az élet zajlott tovább, építkezés, nomádság, ősz, új iskola-, óvodakezdés a gyerekeknek, majd a tél. És nomádság, nomádság, nomádság. És feszültség a nomádság miatt. Lehet, hogy csak erre a területre vetült ki?

Aztán megjelentek a harminc-negyvenezer forintos telefonszámlák. (Akkoriban ez a minimálbérnél nagyobb összeg volt.) Bélával és a „sámánokkal” beszélt, amikor én nem voltam otthon.

A háztartás pedig szép fokozatosan összeomlott. Nem az anyagi csődre gondolok elsősorban, hanem az asszonyi csődre. Anna sohasem volt gazdasszony típus, de ekkor olyan mértékű volt már a kosz és a rendetlenség, hogy a túréhatárra érkeztem. Hát egy parasztház is lehet tiszta! A budapestihez képest összehasonlíthatatlanul nehezebb az élet vezetékes víz nélkül, de Anna otthon volt, a gyerekek az iskolában, óvodában. Főzni emiatt nem kellett. Hát akkor miért nem lehet megbirkózni ezzel a helyzettel? Nem értettem. *Akkor* nem értettem.

A sámán szellemiség viszont mindent elárasztott. A kossal együtt. Ekkor kezdtem sejteni, hogy baj van. Illetve úgy gondoltam, hogy nincs ez így jól. Miközben én heroikus küzdelmet folytatok a ház épüléséért, a férfi részt odateszem, a női rész sehol. A jelekre nem figyeltem, nem olvastam belőlük. Még a nyáron történt, hogy építkezés közben beakadt valamibe az ezüstgyűrűm, s majdnem letépte az ujjamat. Ezt a gyűrűt a bal gyűrűsujjamon viseltem már tizenhat éve, soha nem vettem le, „benőtte” az ujjam. Ez volt az első gyűrűnk. A balesetkor teljesen deformálódott, nagy nehezen „leoperáltam” magamról. A jegygyűrűmre (és a jobbom ujjára) vigyázni kezdtem, s a munkák előtt gondosan levettem. Nem kellett sokáig vigyáznom, mert ellopták, valószínűleg az ott dolgozó munkások.

Akár az is jel lehetett volna, hogy a tető megdőlt. (Egyébként pontosan ekkor jött össze Anna Béla bimbóval.) A ház-házasságtető dőlni kezdett. Szerencsére egy építész barátunk észrevette, hogy az ácsok rosszul csinálták meg a tetőszerkezetet, és hogy ez a folyamat az udvaron fog megállni, ha nem csinálunk valamit. Az ácsokat visszahívtam, ők káromkodtak egy napig, beépítettek egy csomó fát, de a tető csak dőlt tovább. Elküldtem őket. Nekiláttam segítség nélkül. Visszaékeltem a tetőt az eredeti állapotába, és beépítettem azt a szerkezetet, ami azóta is tart. Mindezt egyedül. Férfimunka volt. Megszenvedtem a cserépkályhával is. Csodálatos és hatalmas szemeskályhát terveztünk a házba. A kályhacsempéket egy népi keramikussal csináltattuk. A tűzhely, az otthon melege, a kályha a nőt szimbolizálja. Csuda, hogy mikor elkészült, nem működött? Mindent megpróbáltam. A kéményt is lebontattam, magasabbra, nagyobbra építettem, csak lökte vissza a füstöt. Aztán átrakattam a kályhát, kivettek egy-két járatot a belsejéből. Így már nagyon jó huzata lett, de csak nyelte a fát, és szinte semmit nem melegített. Volt egy nagyon szép kályhám, ami mellé fűtőrendszert kellett építeni...

Megváltozott a kapcsolatunk az ágyban is. Anna egyre kevésbé akarta az együttléteket, a végén már csak odatartotta magát (pontosabban a farát). Én a szeretőben nem eszközt látok, hanem partnert, így egyre laposabb lett számomra is az egész. Azt éltem át, amit egy idős ember élhet meg, amikor kihuny benne a szexualitás. Átélttem, ahogy elcsitul a vágy. Emlékszem, még hálás is voltam Istennek a természet rendjéért, hogy ilyen békében, észrevétlen elerőtlenedik a kívánság. Röviden, durván és utólag okosan összefoglalva: impotens leszel, ha úgy szeretkezel az asszonyoddal, hogy ő másba szerelmes. Vajon az ő akkori kínjai mihez foghatók? Sejtelmem sem volt erről.

Arról sem volt, hogy miért beszélünk annyit a húgáról, Zitáról. Zita – két gyermek anyja – régóta keresgélte a szerelmét. Viccesen hangzik, de a postás, azután a férjének legjobb barátja volt a szeretője. Ekkoriban pedig egy ötvenéves, harminc éve házasságban, háromgyerekes férfival csalta az urát. Ez a férfi egyébként egy karizmatikus közösségnek volt régi, oszlopos tagja. Akos, a férj, természetesen mit sem sejtett. Majd belepusztultam, mert eredménytelenül kértem Zitát, mondja meg Ákosnak, hogy nem szereti. Nem bírtam így a megcsalt férj szemébe nézni.

Anna egyetértett velem: ezt nem lehet Ákossal csinálni. Odáig jutottunk, hogy már rühelltem erről beszélni – annyira fájdalmas és értelmetlen volt. Nem vettem észre, hogy már régen nem Zitáékról van szó, hanem rólunk.

Aztán Zita kétségbeesett helyzetében elment egy jósnőhöz, aki nemcsak az ő válását jósolta meg, hanem Annáét is. Ráadásul új szerelmet is jövendőlt Annának. Mikor Anna nekem ezt elmesélte, hozzáfűzte: „Borzasztó! Hogyan jósolhat ilyen ez a nő, mikor nekem elegendő van a férfiakból!” Nekem akkor esett le a tantusz, ez az asszony kint van ebből a házasságból. De azt, hogy ez teljes egészében mit jelent, csak később értettem meg. A kintlét azt jelenti, hogy aki kint van, az nem akarja a házasságot megmenteni. A problémák megoldásának lehetőségei között megjelenik a válás.

Én meg bent voltam, és nem értettem, hogy egyedül vagyok bent... Beszélgetés kezdődött közöttünk, és megtudhattam, hogy Anna már másba szerelmes. „De nem is szerelem ez, valami más: Isten akarata.” Nekik nem hagyományos, földi feladatuk van, a kapcsolatuk isteni ügyet szolgál. Nem volt nehéz kitalálnom, hogy Béla bimbo az, akivel az isteni ügyet szolgálná.

A gyász első stádiuma következett: roppant világos és tárgyyszerű tudtam maradni. Nem rázott meg a hír. Érzelmileg sem roppantam össze. Azt mondtam Annának, hogy menjen el. Menjen el egy hétre gondolkodni. Bélát se vigye. A gyerekekre vigyázok. Ő pedig imádkozzon a hite szerint, és döntsön: mindez valóban az Istene akarata, vagy kísértés. Aztán cselekedjünk a döntése szerint.

Persze, nem ment, nem mert dönteni. Erre, arra hivatkozott. Én pedig bejárhattam a számomra kijelölt utat. Eltűnt a higgadtság, az érzelmi stabilitás. Kezdődött a poklok pokla.

Élet és Irodalom, 2003. május 2.

POLCZ ALAINE (1922, KOLOZSVÁR) PRÓZAÍRÓ